

УДК 336.26

Дем'янчук О.І.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку й аудиту
Національного університету «Острозька академія»*

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА ОСНОВІ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У статті досліджено питання формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів України на основі фінансового потенціалу регіону. Автором проведено аналіз всіх складових фінансового потенціалу у регіональному розрізі та визначено роль кожного у формуванні фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Досліджено зміну обсягу доходів, трансфертів та видатків місцевих бюджетів, а також проаналізовано динаміку фактичного виконання доходів місцевих бюджетів України, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів за 2011–2013 рр. Результатом дослідження є визначення значення нарощення кожної складової фінансового потенціалу регіону, що є основою у формуванні фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

Ключові слова: складові фінансового потенціалу регіону, фінансові ресурси місцевих бюджетів, валовий регіональний продукт, доходи, трансферти, видатки місцевих бюджетів.

Демьянчук О.И. ФОРМИРОВАНИЕ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ НА ОСНОВНИИ ФИНАНСОВОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

В статье исследован вопрос формирования финансовых ресурсов местного бюджета Украины на основе финансового потенциала региона. Автор провел анализ всех составляющих финансового потенциала в региональном разделе и определил роль каждого в формировании финансовых ресурсов местных бюджетов. Исследована смена объема доходов, трансфертов и расходов местных бюджетов, а также проанализировано динамику фактического исполнения доходов местных бюджетов Украины, которые учитываются при определении объема межбюджетных трансфертов за 2011–2013 гг. Результатом исследования является определение значения наращивания каждой составляющей финансового потенциала региона, которая является основой в формировании финансовых ресурсов местных бюджетов.

Ключевые слова: составляющие финансового потенциала региона, финансовые ресурсы местных бюджетов, валовой региональный продукт, доход, трансферты, расходы местных бюджетов.

Demianchuk O.I. FORMATION OF FINANCIAL RESOURCES OF LOCAL BUDGETS ON THE BASIS OF FINANCIAL POTENTIAL OF REGIONS IN UKRAINE

This article explores the question of formation of financial resources of local budgets of Ukraine on the basis of region's financial potential. The author analyzes all components of the financial potential of regions and the role of each component in formation of financial resources of local budgets. The article also explores the change in revenues, transfers and expenditures of local budgets, as well as the dynamics of the actual performance of incomes in local budgets of Ukraine that are relevant to the intergovernmental transfers from 2011 to 2013. The result of the study is to determine the value of each component's accumulation of financial potential, which is the basis in formation of financial resources of local budgets.

Keywords: components of the financial potential of region, financial resources of local budgets, gross regional product, revenues, transfers, expenditures of local budgets.

Постановка проблеми. Питання формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів на основі фінансового потенціалу регіону в умовах постійних змін економічної ситуації в Україні та її регіонах викликає науковий інтерес. Достатність сформованих фінансових ресурсів у місцевих бюджетах України на основі ефективного використання наявного фінансового потенціалу регіону є важливою проблематикою реалізації основних функцій органами місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науковій літературі є значна кількість праць присвячених дослідженню теоретичних основ дослідження сутності фінансового потенціалу регіону, його оцінці як у регіональному розрізі, як у працях М.А. Козоріз, Г.В. Возняк, А.Є. Буряченка, С.С. Шумської [3; 6; 10], так і на мезорегіональному рівні на прикладі Сумської області в праці В.Г. Боронос [1]. Проте це питання набуває ще більшої актуальності в контексті постійних змін економічного стану країни та її регіонів, а саме у визначенні ролі фінансового потенціалу у формуванні фінансових ресурсів місцевих бюджетів України.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у визначенні особливостей формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів України на основі фінансового потенціалу регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуючи проголошену проблематику, варто розпочати із сутності трьох основних категорій: місцеві бюджети, фінансові ресурси місцевих бюджетів та фінансовий потенціал регіону.

До періоду прийняття Бюджетного кодексу (2001 р.) сутність місцевих бюджетів розглядалася як сукупність завдань, доручених місцевим органам, і сукупність коштів, котрими вони володіють для їх вирішення. Після вдосконалення бюджетного законодавства при трактуванні місцевих бюджетів більшість вчених зосереджували увагу на їх матеріальному змісті, але поряд із цим не враховували перерозподільний характер сутності економічної категорії «місцеві бюджети» як грошових відносин між суб'єктами бюджетного процесу. Інший підхід формулювання змісту місцевих бюджетів, був пов'язаний з їх функціональним призначенням. Проте таке трактування не є досить повним, оскільки не відображає форму місцевих бюджетів та їх організаційну структуру.

Організаційна структура місцевих бюджетів розкривається у Бюджетному кодексі України, згідно з яким місцеві бюджети включають бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування. Бюджети місцевого самоврядуван-

ня – це бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань [2]. Згідно з економічним змістом, що розкриває форму цієї категорії, місцеві бюджети – це фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань і функцій, які покладаються на органи самоврядування [5]. О.Д. Василик пропонує розглядати місцеві бюджети у двох аспектах. По-перше, як організаційну форму мобілізації частини фінансових ресурсів у розпорядження місцевих органів самоврядування. По-друге, як систему фінансових відносин, що складаються між місцевими та державним бюджетами, а також усередині сукупності місцевих бюджетів [4, с. 181].

Таким чином економічна сутність місцевих бюджетів виявляється у формуванні грошових фондів, які є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих рад народних депутатів, розподілі та використанні цих фондів і фінансуванні утримання й розвитку соціальної інфраструктури місцевого господарства.

Як важливу фінансову категорію, основу якої становить система фінансових відносин, місцеві бюджети О.Д. Василик розкриває як відносини між місцевими бюджетами й господарськими структурами, що функціонують на даній території; відносини між бюджетами й населенням даної території, які складаються при мобілізації й витрачання коштів місцевими бюджетами; відносини між бюджетами різних рівнів із перерозподілу фінансових ресурсів; відносини між місцевими бюджетами і державним [4, с. 181].

Таким чином, через місцеві бюджети складаються певні фінансові взаємовідносини органів самоврядування практично з усіма підприємствами, установами, які розташовані в адміністративно-територіальній одиниці, і населенням цієї території у зв'язку з мобілізацією й витрачанням коштів цих бюджетів, тобто сформовані та використанні кошти місцевих бюджетів і є їх фінансовими ресурсами.

Також, розглядаючи місцеві бюджети як фонди фінансових ресурсів, які призначені для реалізації

завдань та функцій, що покладаються на органи самоврядування, чи як складову бюджетної системи держави і основу фінансової бази діяльності органів самоврядування, місцеві бюджети забезпечують необхідними грошовими засобами фінансування заходів економічного і соціального розвитку, що здійснюються органами влади управління у відповідному регіоні чи адміністративно-територіальній одиниці. Тобто, в основі місцевих бюджетів містяться фонди фінансових ресурсів, які формуються у вигляді їх доходів та використовуються у вигляді видатків та витрат, а основою їх формування є фінансовий потенціал цього регіону.

Фінансовий потенціал регіону, з економічної точки зору, неможливо розглядати просто як сукупність певних окремих елементів. За своєю суттю, фінансовий потенціал регіону – це сукупна можливість господарюючих суб'єктів відповідного регіону в межах стійких економічних відносин формувати, розподіляти та ефективно використовувати наявні та потенційні фінансові ресурси для виконання органами місцевого самоврядування основної функції – забезпечення сталого соціально-економічного розвитку цього регіону. Ключовими компонентами якого є: можливість формування фінансових ресурсів, достатній їх обсяг, функціонування системи стійких економічних відносин між суб'єктами регіону та модель ефективного управління фінансовим потенціалом. Саме тому, фінансовий потенціал регіону є базовою основою у формуванні фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

З огляду на зазначене, можна виділити такі фактори формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів та їх використання:

– економічні, пов'язані з мезоекономічними процесами, що відбуваються у сфері суспільного виробництва. Сюди входять: валовий регіональний продукт, залучення інвестицій, фінансовий результат діяльності підприємств тощо;

Таблиця 1

Групування регіонів України за питомою вагою валового регіонального продукту у 2008 та 2012 роках

Назва групи	Показники питомої ваги, %	Регіони України, що входили у групи в 2008 році	Регіони України, що входили у групи в 2012 році
Перша група	8,5-11 і більше	Дніпропетровська обл. Донецька обл. м. Київ	Дніпропетровська обл. Донецька обл. м. Київ
Друга група	5,9-8,4	Харківська обл.	-
Третя група	3,3-5,8	Запорізька обл. Полтавська обл. Одеська обл. Львівська обл. Луганська обл. Київська обл.	Запорізька обл. Полтавська обл. Одеська обл. Львівська обл. Луганська обл. Київська обл. Харківська обл.
Четверта група	1,6-3,2	Автономна Республіка Крим Вінницька обл. Житомирська обл. Івано-Франківська обл. Миколаївська обл. Сумська обл. Хмельницька обл. Черкаська обл. Чернігівська обл.	Автономна Республіка Крим Вінницька обл. Житомирська обл. Івано-Франківська обл. Миколаївська обл. Сумська обл. Хмельницька обл. Черкаська обл. Чернігівська обл.
П'ята група	0,5-1,5	Волинська обл. Закарпатська обл. Кіровоградська обл. Рівненська обл. Тернопільська обл. Херсонська обл. Чернівецька обл. м. Севастополь	Волинська обл. Закарпатська обл. Кіровоградська обл. Рівненська обл. Тернопільська обл. Херсонська обл. Чернівецька обл. м. Севастополь

Побудовано автором: на основі джерела [8]

– соціальні, до яких належать фінансові ресурси, що спрямовуються на реалізацію соціальної функції органами місцевого самоврядування і, як правило, джерелом фінансування є міжбюджетні трансферти та субвенції;

– політичні, пов'язані з підтриманням суверенності, ефективного організаційного управління регіоном державними службовцями місцевих адміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Виходячи із цього твердження, у формуванні фондів фінансових ресурсів місцевих бюджетів суттєву роль відіграють усі складові фінансового потенціалу регіону: бюджетний, податковий, інвестиційний, організаційний та управлінський потенціали.

У формуванні бюджетного та податкового потенціалу регіонів України відіграє важливу роль результуючий показник фінансово-економічної діяльності регіонів, який, як правило, використовується як база для розрахунку їх фінансового потенціалу. На рівні держави таким показником є ВВП, а на регіональному рівні узагальнюючим показником, який характеризує рівень розвитку економіки регіону є валовий регіональний продукт (ВРП).

Використовуючи офіційні дані Державного комітету статистики України, ми провели групування регіонів України за питомою вагою валового регіонального продукту у 2008 та 2012 роках. На основі цих даних можемо зробити такі висновки: регіони першої групи складають 41,3% ВВП країни і лише 27,1% ВВП – регіони п'ятої та четвертої груп, які містять 17 областей України (табл. 1). Проте, якщо порівняти загальний обсяг валового регіонального продукту центральних та західних областей у 2012 році, який становить 727,9 млрд. грн. (складає 49,9 % загальної суми) і порівняти з обсягом валового регіонального продукту східних та південних областей у 2012 році

становить 731,1 млрд. грн. (складає 50,1 % загальної суми), то побачимо приблизно однакові за обсягом економіки з незначною перевагою південно-східних областей. Тобто, це дає підстави стверджувати, що всі регіони в певній мірі забезпечують формування фінансових ресурсів Зведеного бюджету України, а також відхилити хибне твердження про донорські переваги Південно-Східних регіонів.

На основі офіційних даних Державної фіскальної служби України щодо суми фактичних надходжень податків і зборів (обов'язкових платежів) за даними звіту 1-П ми провели групування регіонів України за період 2010-2012 років [5] (табл. 2). Аналіз інформації, наведеної у таблиці 2 показує, що в основному найвищі показники податкового потенціалу характерні регіонам першої групи, де зосереджено більше 45 % усіх податкових надходжень України. Лідером протягом усього періоду є м. Київ, де в 2012 році було акумульовано 30,4 % фактичних надходжень податків та зборів.

Проведене групування регіонів України за двома показниками: за питомою вагою валового регіонального продукту та за питомою вагою регіону у сумі фактичних надходжень податків і зборів (обов'язкових платежів), мобілізованих органами Державної фіскальної служби України (за даними звіту 1-П), відображає однорідну відповідність регіонів називним групам. Тобто найвищий фінансовий та у його складі податковий потенціал в Україні мають м. Київ, Дніпропетровська, Донецька, Харківська, Полтавська та Луганська області. Проте у зв'язку з військовою агресією на території двох вищезазначених областей – Донецькій та Луганській – позиції у фінансовому потенціалі будуть суттєво втрачені.

За умови відсутності офіційних даних за 2013–2014 рр. щодо зміни обсягу валового регіонального

Таблиця 2

Групування регіонів України за питомою вагою регіону у сумі фактичних надходжень податків і зборів (обов'язкових платежів), мобілізованих органами Державної фіскальної служби України (за даними звіту 1-П) за 2010-2012 рр.

Назва групи	Показники питомої ваги, %	Регіони України, що входили у групи в 2010 році	Регіони України, що входили у групи в 2011 році	Регіони України, що входили у групи в 2012 році
Перша група	8,5-11 і більше	Дніпропетровська обл. Донецька обл. м. Київ (29,3 %)	Дніпропетровська обл. Донецька обл. м. Київ (28,4 %)	Дніпропетровська обл. Донецька обл. м. Київ (30,4 %)
Друга група	5,9-8,4	Харківська обл.	Харківська обл. Полтавська обл.	Харківська обл. Полтавська обл.
Третя група	3,3-5,8	Запорізька обл. Одеська обл. Полтавська обл.	Запорізька обл. Одеська обл.	Одеська обл.
Четверта група	1,6-3,2	Автономна Республіка Крим Вінницька обл. Київська обл. Луганська обл. Львівська обл. Миколаївська обл. Сумська обл. Черкаська обл. Чернігівська обл.	Автономна Республіка Крим Вінницька обл. Івано-Франківська обл. Київська обл. Луганська обл. Львівська обл. Сумська обл. Черкаська обл. Чернігівська обл.	Автономна Республіка Крим Вінницька обл. Запорізька обл. Київська обл. Луганська обл. Львівська обл. Миколаївська обл. Сумська обл. Черкаська обл. Чернігівська обл.
П'ята група	0,5-1,5	Волинська обл. Закарпатська обл. Івано-Франківська обл. Житомирська обл. Кіровоградська обл. Рівненська обл. Тернопільська обл. Херсонська обл. Хмельницька обл. Чернівецька обл. м. Севастополь (0,6 %)	Волинська обл. Житомирська обл. Закарпатська обл. Кіровоградська обл. Миколаївська обл. Рівненська обл. Тернопільська обл. Херсонська обл. Хмельницька обл. Чернівецька обл. м. Севастополь (0,5 %)	Волинська обл. Житомирська обл. Закарпатська обл. Івано-Франківська обл. Кіровоградська обл. Рівненська обл. Тернопільська обл. Херсонська обл. Хмельницька обл. Чернівецька обл. м. Севастополь (0,6 %)

Побудовано автором: на основі джерела [8]

Таблиця 3
Індекси промислової продукції за регіонами України за січень-грудень 2014 року¹
(відсотків до відповідного періоду)

Регіони	Грудень 2014 р. до листопада 2014 р.	Грудень 2014 р. до грудня 2013 р.	Січень-грудень 2014 р. до січня-грудня 2013 р.	Регіони	Грудень 2014 р. до листопада 2014 р.	Грудень 2014 р. до грудня 2013 р.	Січень-грудень 2014 р. до січня-грудня 2013 р.
Україна	97,9	82,1	89,3	Миколаївська	93,3	88,1	101,2
Вінницька	85,4	115,4	105,3	Одеська	91,3	84,6	99,5
Волинська	88,7	99,5	103,0	Полтавська	84,6	84,6	92,8
Дніпропетровська	99,3	87,9	92,3	Рівненська	99,0	117,6	103,6
Донецька ²	103,2	50,9	68,5	Сумська	118,2	96,7	87,9
Житомирська	91,8	103,1	107,0	Тернопільська	86,6	123,5	116,4
Закарпатська	89,8	114,2	105,8	Харківська	101,5	90,3	94,8
Запорізька	106,2	97,9	96,3	Херсонська	96,7	93,6	96,3
Івано-Франківська	102,9	103,1	98,7	Хмельницька	86,9	101,2	97,3
Київська	87,2	101,5	101,2	Черкаська	94,2	91,4	94,3
Кіровоградська	82,8	85,2	100,3	Чернівецька	96,1	102,1	92,6
Луганська ²	102,0	17,0	58,0	Чернігівська	98,2	96,0	97,0
Львівська	111,0	104,5	96,9	м. Київ	115,7	90,1	85,7

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

² Дані можуть бути уточнені

Побудовано автором: на основі джерела [9]

Таблиця 4

Сальдо фінансових результатів підприємств України
у регіональному розрізі до оподаткування за 2010–2012 рр.

Регіони	Сальдо, млн грн			Регіони	Сальдо, млн грн		
	2010 р.	2011 р.	2012 р.		2010 р.	2011 р.	2012 р.
Україна	58334,0	122210,0	101884,7	Миколаївська	1765,3	2216,5	2055,7
Автономна Республіка Крим	-525,5	1040,0	-270,5	Одеська	-206,2	375,2	-83,7
Вінницька	989,8	2006,3	1486,9	Полтавська	4908,9	10369,5	8555,2
Волинська	9 307,9	655,1	-222,8	Рівненська	-464,8	271,7	-951,3
Дніпропетровська	21157,5	26148,3	11649,8	Сумська	519,7	1546,3	2504,0
Донецька	10362,0	12556,2	2669,9	Тернопільська	197,9	199,8	1096,5
Житомирська	38,9	549,1	346,8	Харківська	-1664,1	1307,7	2207,1
Закарпатська	-90,4	370,6	181,5	Херсонська	82,3	419,2	232,8
Запорізька	4832,9	5344,9	3658,1	Хмельницька	735,6	1463,8	1040,1
Івано-Франківська	-639,2	-1341,9	-1544,0	Черкаська	1176,9	2699,7	2371,4
Київська	1332,1	5865,0	10188,2	Чернівецька	-222,3	-46,1	295,0
Кіровоградська	1392,8	2616,7	2616,1	Чернігівська	1321,3	-136,1	1167,0
Луганська	-1070,5	-2227,5	-5842,9	м. Київ	11976,6	45647,1	54116,7
Львівська	4,0	2215,5	2283,5	м. Севастополь	114,6	77,4	77,6

Побудовано автором: на основі джерела [8]

Таблиця 5

Зміна обсягу капітальних інвестицій за регіонами України за 2012–2013 рр. та січень-вересень 2014 р.¹

Регіони	Капітальні інвестиції, млн. грн.			Регіони	Капітальні інвестиції, млн. грн.		
	2012 р.	2013 р.	Січень-вересень 2014 р.		2012 р.	2013 р.	Січень-вересень 2014 р.
Україна	263727,7	247891,6	135476,8	Миколаївська	4166,4	4603,8	2349,8
Автономна Республіка Крим	17576,8	14383,4	-	Одеська	13230,3	10415,4	5107,4
Вінницька	4901,0	5757,5	3842,0	Полтавська	10190,5	8398,8	6001,7
Волинська	3180,2	3104,6	2136,4	Рівненська	2671,6	2673,3	1559,1
Дніпропетровська	20456,2	20456,3	12861,0	Сумська	2695,7	2496,0	1716,5
Донецька ²	30068,8	26939,6	9496,12	Тернопільська	3159,9	2830,6	1602,2
Житомирська	2539,2	2755,3	1709,8	Харківська	13516,1	8435,0	4705,8
Закарпатська	2518,8	2331,4	1764,4	Херсонська	2287,9	1934,2	1339,2
Запорізька	6261,7	6271,3	4602,1	Хмельницька	3282,6	3144,0	2548,3
Івано-Франківська	4976,6	4531,7	4284,4	Черкаська	3373,4	3041,0	1846,3
Київська	19375,8	19462,7	10485,7	Чернівецька	2131,2	2127,2	986,4
Кіровоградська	4376,7	3039,5	1931,0	Чернігівська	2470,2	2586,8	1637,1
Луганська ²	7839,4	11110,9	3949,02	м. Київ	64552,0	64072,4	41158,1
Львівська	9992,5	8803,2	5857,0	м. Севастополь	1936,2	2185,7	-

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

² Дані можуть бути уточнені

Побудовано автором: на основі джерела [9]

Таблиця 6

Місцеві бюджети України у регіональному розрізі за 2010–2012 рр.

Регіони	Доходи (без трансфертів), млн грн			Регіони	Доходи (без трансфертів), млн грн		
	2010 р.	2011 р.	2012 р.		2010 р.	2011 р.	2012 р.
Україна	80515,8	86655,3	100771,4	Миколаївська	1686,5	1859,7	2276,3
Автономна Республіка Крим	4167,8	4584,5	5600,7	Одеська	4123,8	4412,5	4959,9
Вінницька	1930,4	2180,9	2616,9	Полтавська	2591,4	3291,1	3983,7
Волинська	1057,4	1181,1	1400,1	Рівненська	1320,2	1538,4	1740,4
Дніпропетровська	7048,9	8447,8	9775,1	Сумська	1527,7	1828,3	2174,9
Донецька	8611,5	10084,0	11586,8	Тернопільська	978,1	1074,4	1265,0
Житомирська	1530,2	1733,1	2055,4	Харківська	4426,4	5230,4	6175,4
Закарпатська	1140,8	1206,1	1369,6	Херсонська	1249,0	1407,4	1646,7
Запорізька	3261,8	3843,5	4277,2	Хмельницька	1524,8	1727,3	2023,6
Івано-Франківська	1466,4	1723,9	1926,8	Черкаська	1749,0	1990,5	2468,0
Київська	3257,4	3840,7	4311,6	Чернівецька	944,8	1052,7	1164,2
Кіровоградська	1250,1	1439,4	1769,6	Чернігівська	1286,0	1478,1	1765,5
Луганська	3352,4	3956,5	4582,4	м. Київ	14818,6	10879,3	12380,8
Львівська	3378,1	3709,4	4287,1	м. Севастополь	836,3	954,3	1187,5
Регіони	Трансферти, млн грн			Регіони	Трансферти, млн грн		
	2010 р.	2011 р.	2012 р.		2010 р.	2011 р.	2012 р.
Україна	78904,2	94676,3	124459,6	Миколаївська	2216,3	2559,9	3213,4
Автономна Республіка Крим	3481,6	4224,4	4577,4	Одеська	4075,7	4739,9	6008,0
Вінницька	3375,1	3873,3	4943,2	Полтавська	2400,6	2656,5	3303,3
Волинська	2671,1	3153,9	3965,3	Рівненська	2938,0	3384,3	4136,3
Дніпропетровська	4027,0	4975,0	7134,1	Сумська	2098,6	2424,8	3022,0
Донецька	5565,1	7282,0	10828,6	Тернопільська	2530,1	2921,0	3531,5
Житомирська	2820,4	3288,6	4113,5	Харківська	3932,9	4599,7	5975,6
Закарпатська	3085,9	3516,0	4271,1	Херсонська	2253,3	2619,7	3197,0
Запорізька	2888,3	3292,2	4016,2	Хмельницька	2984,5	3488,8	4250,9
Івано-Франківська	3377,4	3753,2	4818,6	Черкаська	2557,2	3011,8	3599,9
Київська	2772,7	3632,2	4449,2	Чернівецька	2132,8	2426,0	3025,1
Кіровоградська	2088,1	2516,8	3102,5	Чернігівська	2216,2	2592,6	3281,5
Луганська	3512,3	4068,1	5319,2	м. Київ	1445,5	3468,0	8738,2
Львівська	4955,4	5562,6	6850,6	м. Севастополь	502,0	644,9	787,5
Регіони	Видатки з урахуванням трансфертів, млн грн			Регіони	Видатки з урахуванням трансфертів, млн грн		
	2010 р.	2011 р.	2012 р.		2010 р.	2011 р.	2012 р.
Україна	159783,2	180789,0	222535,4	Миколаївська	3903,3	4409,9	5374,7
Автономна Республіка Крим	7596,1	8641,1	9777,5	Одеська	8038,7	9036,7	10544,4
Вінницька	5269,4	5987,9	7365,6	Полтавська	4974,3	5759,1	7003,3
Волинська	3738,4	4295,1	5233,9	Рівненська	4189,9	4929,7	5724,6
Дніпропетровська	10994,8	13259,9	16325,4	Сумська	3647,4	4239,3	5042,2
Донецька	13912,5	17025,7	21926,3	Тернопільська	3477,7	4006,4	4708,9
Житомирська	4353,2	4986,2	6037,3	Харківська	8438,0	9956,3	11869,1
Закарпатська	4277,4	4657,2	5499,4	Херсонська	3517,9	3993,5	4772,6
Запорізька	6136,3	6922,9	8204,1	Хмельницька	4493,5	5217,1	6095,8
Івано-Франківська	4851,8	5398,1	6641,7	Черкаська	4355,2	4935,0	5945,9
Київська	6182,2	7072,3	8495,8	Чернівецька	3130,7	3463,4	4101,4
Кіровоградська	3284,5	3961,2	4713,5	Чернігівська	3514,3	4051,6	4902,8
Луганська	6720,1	7831,1	9790,4	м. Київ	17185,0	15902,1	23685,3
Львівська	8266,8	9349,5	10896,3	м. Севастополь	1333,8	1500,7	1857,2

Побудовано автором: на основі джерела [8]

продукту, закономірно припустити погіршення ситуації для вищезазначених регіонів, на онові аналізу зміни індексу промислового виробництва у 2014 році в регіональному розрізі, що відображено у таблиці 3.

Так, відносний показник, який характеризує зміну маси вироблених матеріальних благ у поточному періоді порівняно з базисним, у 2014 році мав негативну тенденцію в цілому в Україні. Головною причиною цієї ситуації є суттєве зниження показника у Донецькій та Луганській областях, за період з грудня 2014 до грудня 2013 року індекс промислового виробництва Донецької та Луганської областей склав лише 50,9% та 17,0% відповідно.

Наступними економічними факторами формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів є фінансовий результат діяльності підприємств та капітальні інвестиції.

Перший фактор ми оцінюємо на основі офіційних даних Міністерства економічного розвитку і торгівлі України щодо показника сальдо фінансових результатів підприємств України, що відображено у таблиці 4.

У 2011 році значення позитивного сальдо фінансових результатів діяльності підприємств в Україні у порівнянні з 2010 роком зросло більш ніж у 2 рази, у 2012 році ми спостерігаємо скорочення цього показника більш ніж на 2 млрд грн. Однозначно така тенденція в 2011 році була спричинена

значним зростанням позитивного сальдо у таких регіонах: Львівській області (на 2214 млн грн), м. Київ (у 4 рази), Сумській області (у 3 рази), Полтавській області (у 2,3 рази). Скорочення позитивного сальдо фінансових результатів діяльності підприємств в цілому в Україні у 2012 році, в основному спричинено результатами двох областей: в Донецькій області позитивне сальдо зменшилось в 6 разів, а в луганській області від'ємне значення зросло більш ніж у два рази. Все це означається на суттєве скорочення податкових надходжень до місцевих бюджетів цих областей.

Наступним серед економічних факторів впливу на формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів є залучення інвестицій. Використавши офіційні дані Державного комітету статистики України у регіональному розрізі, ми побудували зведену таблицю зміни обсягу капітальних інвестицій. За інформацією таблиці 5, можемо стверджувати, що в основному інвестиційний потенціал сформований та зосереджений у шести регіонах України (м. Київ, Донецька, Дніпропетровська, Луганська, Київська, Полтавська обл.), постійним лідером серед яких є м. Київ. Цей фактор на пряму впливає на формування податкового потенціалу цих регіонів, а як наслідок бюджетного у формі доходів та надходжень до місцевих бюджетів регіонів. Проте, аналізуючи ситуацію за січень-вересень 2014 року, суттєво втрачають

Таблиця 7

Динаміка фактичного виконання доходів місцевих бюджетів України, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів за 2011–2013 рр.

Регіони	Доходи (що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів), тис. грн			% виконання планових показників поточного року		
	Факт 2011 року	Факт 2012 року	Факт 2013 року	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Україна	57 834 139,9	65 563 832,6	67 859 257,4	104,1	99,9	93,4
Автономна Республіка Крим	3 025 682,8	3 592 686,7	3 741 647,0	108,9	114,2	102,1
Вінницька	1 492 915,7	1 687 103,8	1 772 394,5	105,5	105,3	94,3
Волинська	786 538,6	877 919,2	899 991,7	103,0	101,2	90,4
Дніпропетровська	5 684 744,2	6 382 378,1	6 644 449,1	104,8	94,8	89,1
Донецька	7 276 183,1	8 320 342,7	8 887 167,5	114,1	100,0	95,4
Житомирська	1 175 427,0	1 322 835,4	1 376 433,0	102,0	96,5	94,2
Закарпатська	855 540,1	933 275,6	960 511,4	97,9	94,2	93,6
Запорізька	2 608 684,6	2 874 343,0	2 956 658,1	106,4	97,2	89,2
Івано-Франківська	1 067 044,0	1 197 778,8	1 190 636,5	99,4	98,6	93,6
Київська	2 548 424,8	2 899 144,5	3 023 626,2	113,4	106,8	97,2
Кіровоградська	990 033,2	1 166 750,4	1 245 515,7	104,8	106,3	99,4
Луганська	2 824 744,8	3 114 499,2	3 170 444,1	116,2	101,2	89,2
Львівська	2 640 448,5	2 970 435,0	3 057 248,6	99,0	95,8	93,1
Миколаївська	1 298 079,8	1 459 616,8	1 542 443,9	104,8	97,0	94,1
Одеська	2 890 739,2	3 113 202,3	3 235 786,3	103,7	99,4	93,8
Полтавська	2 229 074,8	2 596 532,0	2 492 479,3	108,4	103,9	92,6
Рівненська	991 226,4	1 132 472,5	1 180 444,2	103,5	100,4	98,9
Сумська	1 245 567,8	1 437 362,5	1 394 391,7	101,3	99,7	94,8
Тернопільська	726 269,8	838 941,6	862 413,2	103,8	98,4	96,8
Харківська	3 557 167,0	4 091 905,4	4 054 031,1	100,1	99,0	92,0
Херсонська	887 028,4	995 389,9	1 016 340,4	100,6	100,1	93,5
Хмельницька	1 150 345,8	1 311 414,8	1 382 100,8	104,2	101,9	92,9
Черкаська	1 291 408,3	1 470 385,9	1 526 826,4	107,1	101,9	94,5
Чернівецька	592 602,4	647 931,7	660 174,9	99,0	95,5	93,6
Чернігівська	1 028 322,0	1 181 050,8	1 182 459,0	99,6	99,3	97,6
м. Київ	6 348 067,2	7 210 466,7	7 624 698,7	90,8	96,9	90,5
м. Севастополь	621 829,6	737 667,1	777 944,1	103,3	102,9	98,9

Побудовано автором: на основі джерела [7]

Таблиця 8

Динаміка фактичного виконання доходів місцевих бюджетів України (вибіркові регіони), що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів за січень-листопад 2013–2014 рр.

Регіони	Доходи (що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів), тис. грн		% виконання планових показників поточного року		Темп росту до відповідного періоду минулого року (%)	
	січень-листопад 2013 року	січень-листопад 2014 року	січень-листопад 2013 року	січень-листопад 2014 року	січень-листопад 2013 року	січень-листопад 2014 року
Україна	60 963 623,0	57 419 018,2*	93,0	98,0	104,8	100,8
Дніпропетровська	6 028 970,2	6 604 102,6	88,0	98,3	105,1	109,6
Донецька	8 073 883,8	6 575 309,2	95,2	85,7	108,3	81,4
Запорізька	2 678 078,4	2 793 676,5	89,4	100,7	103,9	104,3
Луганська	2 877 498,2	2 260 946,5	88,3	76,5	103,4	78,6
Харківська	3 645 298,0	3 754 462,4	92,1	98,9	100,3	103,0
м. Київ	6 773 843,1	7 137 339,2	88,9	99,9	106,7	105,4

* (без урахування тимчасово окупованої території АРК і м. Севастополя)

Побудовано автором: на основі джерела [7]

свій інвестиційний потенціал Донецька та Луганська області, основним фактором такого стану є безпосередній вплив загострення військового конфлікту на території цих областей.

Бюджетний потенціал, який безпосередньо відображає фінансові ресурси місцевих бюджетів, протягом 2010–2012 рр. у регіональному розрізі характеризувався такими тенденціями. На основі сформованих та домінуючих складових фінансового потенціалу у основних чотирьох регіонах (м. Київ, Донецька, Дніпропетровська, Харківська області) зосереджена домінуюча частина доходів місцевих бюджетів України протягом всього періоду, що становить близько 40% усіх доходів місцевих бюджетів країни (табл. 6). Характеризуючи видатки місцевих бюджетів у регіональному розрізі, спостерігаємо аналогічну тенденцію, місцеві бюджети тих самих чотирьох регіонів містять більше 40% усіх видатків місцевих бюджетів. Проте, варто зауважити, що більше 50% видатків ці місцеві бюджети забезпечують за рахунок міжбюджетних трансфертів.

З метою оцінки децентралізації у формування доходів місцевих бюджетів ми зупинимося на аналізі динаміки фактичного виконання доходів місцевих бюджетів України, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів за 2011–2013 рр. З інформації у таблицях 7 та 8, можемо стверджувати, що абсолютне зростання доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів не вказує нам на зростання децентралізації фінансових ресурсів. Тому що, спостерігаючи зміну показника % виконання планових показників поточного року, ми вже з 2011 року спостерігаємо недовиконання у 6 регіонах з 27, у 2012 році у 14 регіонах, а в 2013 році всі регіони України, крім АРК, відображали недовиконання. Можна зробити припущення, що основною причиною є недосконалий організаційний та управлінський потенціали в регіонах України.

Аналізуючи динаміку фактичного виконання доходів місцевих бюджетів України у вибіркових регіонах, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів за січень-листопад 2013–2014 рр., знову можемо вказати на негативну тенденцію послаблення бюджетного потенціалу Донецької та Луганської областей, а, як наслідок, суттєве недовиконання їх дохідних частин місцевих бюджетів (табл. 8).

На сьогодні, на жаль, досить вагомим фактором втрати значної частини фінансового потенціалу регіонів України стали наслідки впливу політичного

фактора – анексії АРК та військового конфлікту на Донбасі.

Висновки з проведеного дослідження. Провівши дослідження питання формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів України на основі сформованого фінансового потенціалу регіонів, можемо зробити такі висновки. Кожна складова фінансового потенціалу регіону відіграє вагомий роль у формуванні фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Саме тому першочерговим завданням органів місцевої влади повинно бути розробка стратегій соціально-економічного розвитку кожного регіону, в основі яких мають бути розроблені конкретні заходи щодо нарощування фінансового потенціалу регіону, підвищення ефективності його використання, як наслідок, це забезпечить зростання доходів і надходжень місцевих бюджетів, збільшення видатків та витрат на забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку кожного регіону.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Боронос В.Г. Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території : монографія / В.Г. Боронос. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 310 с.
2. Бюджетний кодекс України. Затверджено 8 липня 2010 року № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст. 572 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Буряченко А.Є. Фінансовий потенціал регіонального розвитку : монографія / А.Є. Буряченко. – К. : КНЕУ, 2013. – 342 с.
4. Василик О.Д. Теорія фінансів : підручник / О.Д. Василик. – К. : НІОС, 2000. – 416 с.
5. Економіко-правова характеристика місцевих бюджетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/finansy/part1/002.htm>.
6. Козоріз М.А., Возняк Г.В. Фінансовий потенціал регіону: економічна суть та структура / М.А. Козоріз, Г.В. Возняк // «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 8(29). – Ч. 3. – 2011.
7. Місцеві бюджети. Моніторинг. Виконання доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів станом на 01.01.2012-2014 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=292741.
8. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України за 2012 рік. – Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Департамент регіональної політики. – К., 2013. – С. 162.
9. Статистика регіонів. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Шумська С.С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки / С.С. Шумська // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 55-64.